

โคลงสุภาพิตประจำภาพ
ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ

โปรดให้พิมพ์เป็นนิตรพลิตชนับใหม่

พ.ศ. ๒๔๗๒

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

โคลงสุภาษิตประจำภาพ
ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตนศิริเชษฐ

โปรดให้พิมพ์เป็นนิพนธ์พิเศษขึ้นใหม่

พ.ศ. ๒๔๗๒

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

อธิบาย

โคลงสุภาษิตไทยที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้จารึกแผ่นศิลาติดไว้ที่รูปภาพซึ่งโปรดฯ ให้พระอาจารย์อิน ไซ่ง วัดราชบูรณะเขียนไว้ที่ผนังกรอบประตูและหน้าต่างพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

สุภาษิตที่เอามาเขียนภาพและแต่งโคลงเหล่านี้ เป็นสุภาษิตไทยมีมาแต่โบราณมักชอบอ้างและกล่าวเป็นอุปมาอุปไมยในพื้นเมือง รุกนมากบ้างน้อยบ้างแพร่หลาย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้รวมสุภาษิตไทยเหล่านี้มาเขียนรูปภาพไว้ที่ท้องถนนที่ทรงบาตรในบริเวณพระอภิเนาวนิเวศน์แห่ง ๑ ก่อน ครั้นทรงปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จึงโปรดฯ ให้พระอาจารย์อิน ไซ่ง เขียนที่ผนังกรอบประตูหน้าต่างพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่โคลงนั้นจะโปรดฯ ให้ใครแต่งหาทราบไม่

โคลงสุภาพนิทประจำภาพ
ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

---

๑ หน้าเนอใจเสื่อ

๐ หน้า เนตรดมชื้อแม่	มฤคิ
เนอ นุ่มนวลดูดี	แต่หน้า
ใจ พาดแก่งโงมมี	จิตต์ตั้ง
เดื่อ ดุดันกตัญถ้ำ	โกรธร้ายอย่าสำมาน ฯ

๒ หน้าไหว้หลังหลอก

๐ หน้า กตัญหวิหิกย่อน	ยอกกถ
ไหว้ นบถบเคี้ยวรชน	ช่อนเค้า
เหน็ด ตับกตัญยกคน	โคปอง บึงแฮ
หลอก เด่ห์ถึงหลอกเจ้า	เด็ดลาหลายขบวน ฯ

๓ น้ำดอกไบบัว

๑ คนกตมดั่งน้ำดอก	ไบบัว
ขำนิขำนานาญตัว	กตมดั่ง
ใครเสวณะพิ้ว	พันยูก
มันจักเพโททั้ง	โทษร้ายถึงเวา ๑

๔ มะกอกสามตะกร้าป่าไม้ลูก

๑ พบพาดพุดพด้าัน	ดมไหว
เพื่อพจน์ดบถไลด	หดอกด้น
มะกอกสามตะกร้าไป	ป่าเปด้า
บ่ถูกดักมดพัน	เดห้ดินดมพาด ๑

๕ กะลาครอบหัว

๑ เลือกเคี้ยวธัญจรเข้า	เคียงคน
หัวร่อวิกพลิกคน	พุดจ้อ
กะลาครอบหัวชน	เลือกแทรก กตางเฮษ
โหลกเดอมเดมด้นด้อ	เดิดธัญจร ๑

๖ ไม้หลักกับกมุดควาย

๑	จำคนโตไต่ผัดพัด	พลาดหลาย
	ไม้หลักกับกมุดควาย	เปรียบอ้าง
	ผู้ใหญ่พูดกตัญญู	โอนอ่อน เอนเอย
	คนรักดินซังบ้าง	เกตุยดสั้นทวยชน ฯ

๗ แปรเดียมแปรคณ

๑	ช้อหมอด้อยต่อ	แหดเหลือ
	ตักถวามกเรือ	ชุ่มตั้ง
	แปรคณแปรเดียมเหลือ	เอาทุก ด้านเฮย
	ชนชนิดเช่นนี้ต้อง	เก็บเข้าคุกขัง ฯ

๘ เหยียบเรือสองแคว

๑	เหยียบเรือสองแคว	คนคด
	จูงใจทุกจำเคยด	คำแค้น
	บอกกตอบายปด	ปองแต่ ทวีพยเฮย
	ต้องฝ่ายหงแแบแย้ม	อย่างนบาปเหลือ ฯ

๕ เสื่อมเขาควายเป็นขั้นกัน

๑	เด่นชั่วชั่วเหย้า	ยุคน
	ด่อนน่เดียม โนนชน	แต่ได้
	ต้องฝ้ายไม่ทราบชอน	ชวายนทะเละ กันแฮ
	เนกเดียมเขาควายให้	ชวิดได้ฟุงพัง ฯ

๑๐ เหล็กแข็งตัดได้

๑	เหล็กกอนคมตัดได้	โดยปอง
	ดีควมกลัดควนนำฟอง	ผูกได้
	คนชื้ออ้อนตามคดอง	คำปราชญ์ ง่ายนา
	พาดชากิแข็งขึ้นให้	อ้อนสั้นสุดแรง ฯ

๑๑ ไม้คดตัดได้

๑	ไม้คดควรวัดได้	โดยปอง
	เหล็กนากชินเงินทอง	ทพบได้
	เดียรนานชาติดำฟอง	เพียรวัด ชื้อเฮย
	คนคดขึ้นคดให้	ชื้อสั้นสุดเพียร ฯ

๑๒ แม่น้ำคัดแจวพายตามได้

๑ แม่น้ำคัดตตเดี่ยว	แต่ให้หตย
แจวถ่อเรือพายผาย	ผ่านได้
น้ำจืดคัดคตขวนชวาย	ผันผ่อน ยากนา
ปราชญ์คัดโปรดแก่นไค้	คัดเคียดคนทาด ๗

๑๓ ไม้ โกงตัดได้

๑ คนโกง โกงขี้ไม้	โกงกง
โกงกิ่งแก่นถากถาง	ตัดได้
โกงคนคิดคตขวาง	ตัดยาก
เห็นว่าโกงอย่าไค้	หตบให้ โกงโกง ๗

๑๔ ออย่าคบคนพาล

๑ คนมิดกิจเก็ยจคว้าน	การงาน
ยังตั้งต่อนจับการ	ถูกถ้า
ชาติพาลมิดเกิดยวดสมาน	มองจับ ยากเฮย
ทรวบว่ามิดออย่าค้ำ	คบเข้าต่วนทุน ๗

๑๕ ข้างนอกสุกใสข้างในสกปรก

๑) นกยางข้างนอกดำ	เกิดชาว
แต่ได้พดด้วงเป็นขาว	ชนวัย
เฉกพาดนอกนกเนาว	กะกระต่าย
ในจิตต์ตามกบ้าย	มาเอนเป็นหนอง ๆ

๑๖ อย่าประมาทเสือหิว

๑) เสือหิวนอนนิ่งแห่ง	เห็นโครง
ดุถกมันมักโขง	คาบเคียว
พาดเฉียดยอดลาดโง	กลเดศ เด่มอนา
อย่าประมาทมันเดียว	แต่เนือเกือหนิง ๆ

๑๗ ให้เหยื่อเสือผอม

๑) ให้ กรรมกรชะไซ้	แดงหา
เหยื่อ ศัพด้วงด้วงมา	มากถ้วน
เดื่อ เด็พไม้อ้อมา	หารเหตุ หิวแฮ
ผอม ดั่งพาดผอมถ้วน	อาจคนคนขน ๆ

๑๘ สอนถึงขั้นต้นไม้

๑	ฝึกหัดพานรำให้	เป็นพฤษภ
	เห็นว่าช่วยการภัก	เดเห็น
	สอนใจตอบตักฝึก	หัดเขี้ยว ชาญเฮย
	สอนแปล่าม่อตัก	กอบเกือกรางาน ฯ

๑๙ สอนจรเข้ว่ายน้ำ

๑	ตั้งสอนสัตว์จรเข้	คงคา
	ให้แหวกวนเวียนนา	วิหว่ายน้ำ
	เปรียบปราชญ์ตั้งสอนดำ	นุศิษย์ พาดเส
	เห็นแก่งโง่งยังย้าย	อย่าเยอของยักสอน ฯ

๒๐ ช้โพรงให้กระรอก

๑	ชี้ ช่องทางหว่างคัน	พฤษภา
	โพรง ตั้งรุกหา	ใช้น้อย
	ให้ ลำนักเคี้ยวรณัน	ชาติโธด เขตตาเฮย
	กระรอก ตั้งคนหม่อถ้อย	โทษร้ายอย่าขยาย ฯ

๒๑ อย่าเลี้ยงลูกเสีย

๑ สนโตคบได้ครึ่ง	ตรองการ
เลี้ยงลูกเสียดำนาน	มุ่งร้าย
เด้ให้เลี้ยงบุตรอันรพาด	พาชั่ว ให้น่า
ความผิดมันมีภัย	ถูกต้องคนเต็มอ ๗

๒๒ อย่าเลี้ยงลูกจระเข้

๑ คนเขตบ่อได้นึก	กาดนาน
เลี้ยงลูกจระเข้หาญ	ฮักร้าย
เด้ให้เลี้ยงลูกอันรพาด	พาคิด ให้น่า
เอาแต่ความร้ายภัย	บวกลเมื่อนเหม็นเต็มอ ๗

๒๓ ย่นแก้วให้ถึง

๑ ตั้งเครื่องประดับให้	ฉานร
ญาติจากอาภรณ์	ผูกไซ้
อย่าควรส่งตั้งวร	โศกาท
ให้พวกพาดบอดไม้	ไปรักษา ๗

๒๔ เห็นลูกบัตถักกว่าเพชร

๑ ผลบัตถักเสียดไว้	เห็นอหิว
ผลเพชรเท่าผลบัตถัก	บ่เออ
ควรกรถ้วบ่อคิถักถ้ว	ดีกถ้ว ร้ายแย
เห็นผิดเป็นชอบเกอ	ก้อข้างชาคหุน ๑

๒๕ ทิ้งแก้วลงน้ำ

๑ อ้นรพาดคดงเคดม	เขลาภมด
เอารัตนอำพด	ผ่องเนอ
ทิ้งลงนทีชด	โคดชั่ว จริงนา
เห็นชัวเบนต์เกอ	ก้อข้างฉิบหาย ๑

๒๖ ตั้งน้ำใส่บาตร

๑ ผู้ตตั้งน้ำได้	บาตรดงษ์
โดยจิตต์ คิถตรงปดง	ปดคเบ็ดอง
ฏาโดยเจคน์จ้านง	ห้วงอวดเขานา
ต้องเยบดองอย่างเของ	ยากรู้ใจจริง ๑

๒๗ นักปราชญ์ตกเบ็ด

- ๑ เทียมปราชญ์ ใช้ปราชญ์แปล ปดงกรรม
 ยามค่าตกเบ็ดง่า เจริญถ้อย
 กตางวันรักปคำพำ พิ่มบน มนต์เฮย
 หวังจะกตบถบช้อน และไค้คำฉิน ฯ

๒๘ แมลงแม่เจ้าไฟ

- ๑ แมลง ค่อมมอมมีดหน้า นึกโชน
 แม่ หมิ่นยนิร้ายไฟ รุ่งฟ้า
 เจ้า แปลงดอกประดัย ตาญชัพ เปด้าเฮย
 ไฟ คัจบาปกรรมกล้า ตวกผู้พาดเซตา ฯ

๒๙ เห็นงจักรเป็นดอกบัว

- ๑ เห็นงจักรจุค่าง ดอกบัว
 ขอตัดเกิดทวนหัว ส่งให้
 ด้วยทุกขที่ราบลึกคัว เต็มปดต เปด้องเฮย
 ผลพิบากแต่คงได้ เตือดรย่นรำคาญ ฯ

๓๐ นอนหลับทับดาบ

๑	นอน แนบแอมมิครว้าย	ราวคม ดาบเขย
	หัดบี ดเด็จพระชม	ขึ้นเกล้า
	ทับ ยัย้อวามณ	เวียงว่อม ดันทนา
	ดาบ ดั่งมิครพดิกเข้า	ประทุษฐูรร้ายจึงเห็น ฯ

๓๑ ปลาพูดหย่อนเบ็ด

๑	เห็นปลา ^๕ คัน ^๕ ร้น ^๕ ด้วย	ประสงค์
	ปลาพูด ^๕ เบ็ด ^๕ หย่อน ^๕ ตรง	โผล่ผลัด
	ปลา ^๕ คัน ^๕ เหยย ^๕ ออก ^๕ ปลง	เบ็ด ^๕ เบ็ด
	แต่ ^๕ ที่ ^๕ โถง ^๕ หา ^๕ ตา ^๕ ภัด	หลุด ^๕ แฉ้ว ^๕ ลง ^๕ เหต ^๕ ว ฯ

๓๒ หัวล้านพลอยตาย

๑	คน ^๕ ช้อ ^๕ ถ้อ ^๕ เช้อ ^๕ ถอย	คำ ^๕ พาด
	พลอย ^๕ พินาศ ^๕ ภานาม	นำ ^๕ เก้อ
	เนก ^๕ ถ่าน ^๕ ดี ^๕ คน ^๕ หาญ	เข้า ^๕ ช่วย ^๕ เกร ^๕ เฮ
	ตาย ^๕ เพราะ ^๕ ไม่ ^๕ ตรึก ^๕ เนื้อ	เยี่ยง ^๕ นัจ ^๕ ระ ^๕ วัง ฯ

๓๓ เรือล่มเมื่อจอด

◎ เรือเทียบถึงท่าแล้ว	และมา
ล่ม ตะตวยโกลา	ชวดใช้
เมื่อ หนุ่มเท่าถึงชรา	แสงดัง ไตเฮย
จอด จ่อจวนเจียนได้	ตั้งนั้นคูนยี่เตี้ย ๆ

๓๔ ข้านอนเตียง

◎ คนจนจิตตเกยจรวาน	ควรวางน
เอาแต่โอ้อาการ	คี่๒
ยตเตียงใหญ่หมอนชวาน	เอนอาตม์ นอนแฮ
หันกลับหัวเห็นถ้ำ	โง่แท้้นอนเตียง ๆ

๓๕ ข้านั่งปุม

◎ คนข้านั่งปุม	ปุมป่อ
นั่งไม่ทันนวมหนอ	แตกเหต่า
เปรียบชาตินายขอ	ยกยศ ให้แฮ
ตงบงปานเป็นเจ้า	จัดจ้าจองทอง ๆ

๓๖ ขี้ขานเห็นแก่กิน

๑	ตั้งวิชาดีทาสดีข้า	คนทมิฬ
	เสียเงินเห็นแก่กิน	กับเช่า
	ย็นนอนนั่งกดตางดิน	เดินดุ่ม ไต่เฮย
	ตั้งขี้ขานหยอกเย้า	หยาบขำชาติสัตว์ ๑

๓๗ ถ่มน้ำลายรดฟ้า

๑	ถ่มน้ำลายรดฟ้า	พุนฝอย
	ฟ้าป้ถูกกตบ้ถอย	ถูกเกล้า
	เหมือนคนตืดคุณดอย	โตกเดื่อง ภาเฮย
	ใครประทุษรูทานเท่า	โทษต้องตนเอง ๑

๓๘ เด็กเคาะอิฐเล่น

๑	เด็กเคาะอิฐเล่นไถ่	หญิงชาย
	มักกระเด็นโดนตาย	โตกตั้ง
	ถูกศอกถูกเคี้ยวกราย	ผู้ใหญ่ โกรธนา
	จำอย่าหลงเด็นทั้ง	อิฐนั้นก่อความ ๑

๓๕ เต่าใหญ่ไข่กกลม

๑ เต่าใหญ่ไข่กกลมให้	หายรอย
หวั้งบ่เห็นฟองฝอย	ฝู เฟื่องเท้า
ผู้ใหญ่ชื่อนกตกอย	ระวังโทษ คนเฮ
กกลมเกิดอน โทษค้ำเข้า	เพื่อให้หายแผด ๗

๔๐ แย่งก้างกันกิน

๑ แย่ง เงินทองทั่วแท้	นาสวน
ก้าง ทุกสิ่งสรรพกวน	ก่อร้าย
กัน เองพี่น้องชวอน	โกรธแย่ง ก้างเฮย
กิน แย่งกันยุ่งย้าย	เพราะก้างกามคุณ ๗

๔๑ ดึงลางค่างบน

๑ ดึงค่างเบรียบเด่ให้ผู้	พาดชด
ดึงด่างเด่หัยค้คน	ตำได้
ค่างขุ่นอยู่บนกด	ยค้ค้กดี ดุงนา
บนด่างบ่กลายค้ได้	ชวชบออกเด่มอ ๗

๗๒
๔๒๐๖.๑.
๓๑๑๑๕

๑๕   ๓ - ๒

๔๒ ทองบางตะพาน

๑ อธิปไตยประสูติเมื่อเยาว์	ปรีชา
ไม่เดือดร้อนเกิดปรา	กฏเกณฑ์
หนุนคุณทวดวิชา	ดรรพัตต์วิ ดุชเชย
เพราะพระทานทองเชื้อ	ชาติเทั้กรรมคุณ ๗

๔๓ ทองเนียนพคุณ

๑ ทองนพคุณเกิดด้า	ภาต์ถาน
กำเนิดบ่อบางคพาน	ฝั่งเหนือ
ทองธรรมชาติด้าต้นด้า	ดรรพัตต์วิ พระนา
พิเศษผูกฝั่งเชื้อ	เช่นเนียนพคุณ ๗

๔๔ บัวเกิดในตม

๑ บุษบงก่อเกิดเมื่อน	เขือกตม
ดอกดวงเดนมามชม	ขึ้นหน้า
เปรียบประสูติเกิดเมือกปม	เป็นมนุษย์
เกิดดวงมนุษย์ด้าฟ้า	ทวดด้าดรรพัตต์วิ ๗

๔๕ ข้างเพือกเกิดป่า

๑	ดั่งแควคอบุคตัดาว	แดนต่งถาน
	มาตุโพธิ์สมภาร	เสด็จได้
	เปรียบปราชญ์ปรีชาญาณ	เกิดอยู่ ไทหนา
	มาตุ้สมบรมไท้	ช่วยเขื่อนขรรคกรรม ฯ

๔๖ ทำนาพืงน้ำ

๑	ทำนาต้องพืงน้ำ	ฝนอง
	ไถหว่านผลพูนกอง	เกี่ยวได้
	เปรียบปราชญ์ฉลาดปอง	การกิจ คนนา
	ต้องหว่านพืงผลให้	ชุ่มน้ำใจชน ฯ

๔๗ แร้งเสพสัตว์ตาย

๑	แร้งรูปเรอร้าย	รุกรุก
	เสพสัตว์ตายกายนุย	เฉียดคตั่ง
	เปรียบปราชญ์รูปปุกปุย	ภายนอก หมองนา
	แต่จิตค้ภายในพุง	เฟื่องสร้างทางกุศต ฯ

๔๘ ขนุนหนามเนื้อเหลือง

๑ ผด	๑ ผดขนุนหนามนอกเนื้อ	ในเหลือง
ข้างอ่อน	ข้างอ่อนหวานของเปลือก	เปลือกห้อง
เปรียบ	เปรียบปราชญ์ไม่รุ่งเรือง	นอกครุ กระจา
ในจิตคือ	ในจิตคืออ่อนหวานพร้อม	เพราะพร้อมงามเหลือง ๆ

๔๙ ต่อไม้ให้ยาว

๑ ทัก	๑ ทักการกิจคิดด้วย	ปรีชา
เห็นว่าดี	เห็นว่าดีปัญญา	ยากใช้
เติมคือดี	เติมคือดีคิดหา	ความได้ ด้วยเสีย
เฉกเช่น	เฉกเช่นชนต่อไม้	ยึดได้ โดยกาต ๆ

๕๐ ย่างข้างทั้งตัว

๑ พึ่ง	๑ พึ่งเพียรหมั่นก่อเกิด	การงาน
ทุกสิ่ง	ทุกสิ่งถาวรพัฒนา	อย่าค้าง
คงรวย	คงรวยพักหนึ่งนาน	นอนดูข
เขาอย่าง	เขาอย่างชันย่างข้าง	ดูซักกินขึ้น ๆ

๕๑ เอาน้ำลูบท้อง

๐ ทำการขย่ำอิดเขื่อน	อารมณ์
หมั่นเกิดนานท่านชม	ชื่นหน้า
ขุดดำห้เพิ่มเติมนิยม	ยามยาก ก่อนแฮ
น้ำลูบท้องไม่ช้า	ชอบแต่อ้อมหตาอ๋

๕๒ ฝนทิ้งเป็นเข็ม

๐ ฝนทิ้งเหตักเหตียมบ้าน	เป็นเข็ม
ดำเรื่อกตามนิกเต็ม	แต่ไซ้
การงานสิ่งใดเต็ม	และด่วง เป็ดขงนา
สับสิ่งสรรพใดได้	เดรั้จด้วยปากเพียร ฯ

๕๓ สี่ไฟให้ติด

๐ สี่ไฟไม่ติดแล้ว	อย่าหยุด
ขุดดำห้ สี่ขุดขุด	เข็นข้อ
ไฟคงติดปุยๆ	ส้มจิดค้
ถ้าตะเพียรจิดค้ท้อ	ชวดได้ตามประสงค์ ฯ

๕๔ จับให้มัน

๑ จับตั้งใดให้มัน	คงความ
อย่าปล่อยให้ย่ำตาม	แต่ได้
ถึงตายอย่ามละตาม	พดิกไพร่
จึงจะมีชัย	ชอบไม้ มีมือเหนียว ๆ

๕๕ คั้นให้ตาย

๑ บีบตั้งใดบีบคน	จนตาย
อย่าปล่อยให้ย่ำตาม	ไม่พดิง
มันจะพดิกแพลงหงาย	บิดขบ
แม้ ไม่นั่นคงตั้ง	คิดร้ายปลายมือ ๆ

๕๖ เขี่ยบเท่าสองตีน

๑ ยกอย่างเขี่ยบเท่าตั้ง	เต็มสอง บาทแฮ
เท่าไม่อาจคิกกระดอง	โคตได้
ความตั้งตั้งใดครอง	ตรวจหนัก แน่แฮ
ยึดที่ยืนยันไว้	มันแฉกเถิดคุณ ๆ

๕๗ หลนปลาร้าต้องมีครู

๐ ด้รวพวิษชาข้างไ้	การงาน
ถามก่อนทำขำนาญ	ทุกถัก
อย่าทำนึ่งนึ่งการ	งานมัก ด้ยพ้อ
ดูแค่หลนปลาร้า	แรกต้องมีครู ๗

๕๘ ผู้ตีแปดเสาแทรก

๐ ผู้ตีแปดเสาแรก	ด้บด้ย
คือชนกชนนีหมาย	คู่ข่าง
ด้งคักคิมด้้อมคตย	ชาติคตย กัณหา
แปดข้วด้วด้บด้ว้าง	ห่อนด้นศุนย์วงค์ ๗

๕๙ ไม้ร่มนกจับ

๐ พฤษไพรโบบงอกเงอม	งำด้ง
นกย้อมมาแอมแฉง	พุ่มไม้
เดกชนรูงเรื่อแวง	บุญก่อน หนุณา
ชนด้งมาให้ ไ้	เพราะเชอบุญด้นอง ๗

๖๐ ฟังหูไว้หู

๑ ความตั้งโตเต่าตัน	เห็ดดอก
ควรวรित्रของขงขุ	เที่ยงแท้
ฟังหูหนึ่งไว้หู	หนึ่งชอบ
หูไม่เบาความแม่	แม่นแต่เดิเล็กคุณ ฯ

๖๑ นอนสูงให้นอนคว่ำ

๑ นอนสูงสุดภาคพื้น	ฟังแปร
ผืนพิศตรคว่ำดงเด	แห่หงส์
เมื่อพบตั้งโตเต	คุณนิต เนตรเยย
ผืนผืนได้ทุกถัก	เที่ยงแท้ทางผล ฯ

๖๒ นอนต่ำให้นอนหงาย

๑ ดัดแดนใดค้ำค่าง	คินหมาย
นอนต่ำให้นอนหงาย	พิศตรไว้
เมื่อสรวพล์คว์หลาย	หลากเด่น มาฤ
ว่าร้ายตั้งจกใต้	คับร้อนผ่อนเกษม ฯ

๖๓ เข้าป่าอย่าเสียเหมือง

๐ คนคักควรมีย่า	คิดเคื่อง
ไปป่าอย่าเสียเหมือง	มาบน่า
ยามอยากอาบกินเนื้อ	นิจันนี้ ดบายเย
เฉกชอบชนดัต	เด็ดข้างขาดแคตน ๑

๖๔ เข้าเมืองอย่าเสียขุน

๐ ขยาคิดโหดโตดตอ	ถอบญ
เห็นท่าทางมีคุณ	คิดให้
มาเมืองอย่าเสียขุน	นาหมื่น พันพ่อ
ของนอบน้อมถวายไว้	ท่านได้คิด ๑

๖๕ หนามขอกเอาหนามบ่ง

๐ เดียนขอกมือแตะเท้า	ทุกชทัน
หนามบ่งเอาออกจน	หมดได้
ทัพคักรบพุ่งพล	เราเพียบ แลวพอ
ขอทัพเมืองใหญ่ให้	ต่อสู้ คักคูนย ๑

๖๖ อย่ำตมดอกหญ้ำ

๑ อย่ำตมดอกหญ้ำย่ำ	ยามจน
ดอกลำซำติชักรัน	ชั้วแท้
เป็นไทยคมทาดทน	ทุกชั้วแท้ กัันนา
ดอชั้วดอกไม้มำ	เด็พยัเค็รำเด็ยดี ๆ

๖๗ ไฟเทำหึ่งห้อย

๑ เชอเพลิงเทำหึ่งห้อย	จำริญ
ใหม่ทุกตั้งเผาคุนยั	บันบ
เพรชนพรงัไฟรบดยั	บุญอย่ำ หมันเฮ
แมนหมันใหม่ช้วน	ชั้วหนำนานเหต็อ ๆ

๖๘ เอามอจัไฟ

๑ รุ่ำเพลิงรุงเรำ	เปดวอฮ็อ
อย่ำพ้ออย่ำเอำม็อ	จบัจ
ทรวบชั้วทำนระบ็อ	เว็องเคช
คอรอย่ำพะพองก	เก็ยวอของชั้วชั้วน ๆ

๖๕ อย่าหมั่นคนเล็ก

๑	ตั้งวนตัวอย่าห้าว	หาญหุดง
	หมิ่นท่านเด็กเดิดพงค์	เพศฟ้า
	พิษเพียงวิศมวงศ์	นาคราช เด็กนา
	เด็กแต่ตัวพิษกล้า	ตอดแล้วตายเร็ว

๗๐ อย่าลุ่มคมดาบ

๑	อย่าตะเล็งดูใบได้	เด่นคม
	ดาบจะบาดเจ็บระบม	บอบซ้ำ
	ผู้ใหญ่ยศคารม	แต่คงตั้ง ไตนา
	อย่าลบถ้อยเถียงยา	ยั่วเข้าเกิดความ

๗๑ อย่าไขว่หน้าข้าง

๑	รู้ว่าข้างตุร้าย	เมามัน
	อย่าไขว่หน้าผานพถัน	แตกร้าง
	เทียบท่านโกรชไครครัน	เร่งครัน คร้ามนา
	เร่งหลมหลัดก่อนกร้าง	โกรชกริ้วอย่าขวาง

๗๒ อวดแรงแข่งช้าง

๑	อย่าอวดแรงแข่งช้าง	คชดสาร
	จงทุ่มเงาแทงปราณ	ปราศแท้
	เดยกกตัตถุมิบาด	เถลิงราช ดีรีนา
	อย่าแข่งขันชดแม่	พลาตม้วยมถายวาย ฯ

๗๓ อย่าฮึกสูเสื่อ

๑	อย่าทนนึกฮึกสู	เสื่อทมิฬ
	มันจักกัดกายกิน	เมื่อพดง
	ขันสูกับภูมินทร	หมายชนะ ฤพ้อ
	สูทานยศยังยั้ง	ยักย้ายฉิบหาย ฯ

๗๔ ควายขวิดอย่าขวาง

๑	ควายขวิดกันอย่าห้าม	ขวางกลาง
	คนจักเจ็บปวดวาง	ซุ่ม้วย
	เพียงพาดดำตากวาง	ชกต่อย กันเฮย
	ใครแทรกกลางขวางด้วย	ดูจได้ฮำกูร ฯ

๑๕ ชักขวงตามขวง

๑ ชัก ขอนดึกถึงต้น	ตามขวง
ขุง ไหญ่ยาวโยระยาง	ยากคล้าย
ตาม ไจยากตากกตาง	ขอนขัด ขวงเฮย
ขวง ดังชักขวงถ้อย	ท่านผู้คิดตั้ง ๆ

๑๖ ไม้ชักคัดไม้ขุง

๑ ไม้ ไม้เขาผ่าปล้อง	เกรียกเป็น
ชัก อ่อนบางเบาเห็น	ชอบได้
คัด ขอนใหญ่ไม่กระเด็น	ต้นป็น บินา
ขุง เปรียบผู้ใหญ่ใคร	คัดค้านแตกเหตว ๆ

๑๗ อย่าเดินนอทาง

๑ อย่า ขวนขวายบายแท้	ทรมาน
เดิน เทียบหลงทางกาด	เน้นซ้ำ
นอก จากอริยสถาน	แล้วผิด
ทาง ไร่ทางแปดถ้า	ค้ำแล้วให้ตหลง ๆ

๑๘ ไม้้งามสอยมะเขือ

๑ ขุควิเอาไม้้งาม	สอยมะเขือ
คนคคคคคคคคค	กึ่งเบ็ดขี้
ซอเห็นขยวเห็นขยงวามเห็ด	ดำกึ่ง หักเฮ
คังว่คความค้ำคตขย	คัตค้องโทษอุทธรณ

๑๙ ขว้างมะม่วงบนยอด

๑ ขย่าเอาไม้เท้าคว้าง	เวहन
หมายถูกมะม่วงผด	ห่อนได้
คนเซตาคดำวฉินคน	ฉลาคพ่าย แพ้ฤา
เซตาคย่าอีกหาญให้	เห็นขยแพ้วแรงเพียร ฯ

๒๐ เคียวอ้อต่างอ้อย

๑ ขย่าหตงเคียวขบอ้อ	เอาขาน
อ้อคตครด์ฤาหวาน	คุดอ้อย
เวรขบ โขวาทของพาด	พาคิต ให้เฮ
ถ้าเศพย์ได้ใจอ้อย	โทษแท้พัตนเห็น ฯ

๘๑ อย่าเชื่อเครื่องราง

๑) อย่าทวงจิตศรัทธาคือ	ถือดี
ประจบเป็นเพื่อนมี	ดูขี้ให้
อย่าเชื่อเครื่องรางที่	พลาดยับ เทียวพ้อ
ผิดชอบกอบคุณไว้	ฟังครึ่งคราวเซ ฯ

๘๒ เห็นเข้าคนห้ามเอามอร์ดกัน

๑) หินเห็นเขาชนช	คานห้าม
มือประสานกันตาม	ไต่เต้า
อย่าพ้ออย่าพ้อตาม	ถวนเข่ง
เขาก็หัวเหาะเห่า	ว่าบ้ายค์ผะยอ ฯ

๘๓ เต้ยยกตนเอง

๑) ตักตคนคำทั้ง	ทรพด
แต่หึงออยากสูงยด	หยามซ้ำ
บอกบ้ายค์ยกตน	โตบั้ง
คนจกเกิดขดทัวหน้า	ไม้ของสัตว์เดรัจฉาน ฯ

๘๔ คนเตี้ยเขย่งเท้า

๑ คนต่ำยศศักดิ์ทั้ง	กุดวงศ์
ไม่ถือเจียมคนหลัง	เขย่งเท้า
เดินเทียมท่านสูงวงศ์	ภุมไม่ ควรพอ
ขยำไผ่สูงเขาจะเข้	ยวเขย่มยมหั้น ฯ

๘๕ เป้าหอยโข่งต่างสังข์

๑ สังข์เป้าไม่รูปร่าง	ดีสังข์
เป้าแต่หอยโข่งตั้ง	คู่คู่
ของจริงมีรูจิ่ง	จำเพาะ จริงนา
เขาแต่ของเทียบเทียบ	เทิดอ้างแทนจริง ฯ

๘๖ เป้าสากต่างบ่

๑ เป้าสากต่างบ่แก้ว	ควรฤ
เป้าเท่าใดไม่ภา	ไม่ก้อง
ตั้งใดไม่ต้อ	ทิชฐิวา ดินา
เทียบวกรบนำวร้อง	เงยบด้นดรรเดริณ ฯ

๘๖ ฝัน้องปากแตก

๑ คนไรโร้ตาภัดัน	เล็่อมยค้
ญาติมิตรไม่มีหมด	พวคพ้อง
ชุตล้าห้เทียวกถ้าวพจน	พุงช้วย คนแฮ
เปรียบคังคนเคาะช้อง	ปากร้าวฤตัง ฯ

๘๘ กระจายหมายจันทร์

๑ กระจายหมายมุงได้	ดวงเค็อน
ตัวตำดักุดเหม็อน	ไฟรนอย
อย่าคิคิดคู้ดงเพ็อน	ตุ้ตมึง แด้วงนา
อย่าไผ่ดงจักได้	คักเค็ยเล็ยตน ฯ

๘๙ ฝัน้กักอ้อย

๑ ครอบทนคหักเหยน	เห็นฉัน
โยจ้งยักยฉัน	กักอ้อย
คุดบคัมรดอัน	เอมโอย
แกบ่เจ็ยมคฉันอ้อย	หนึ้งโอยายคน ฯ

๕๐ นุ่งเจียมห่มเจียม

๐ ตัวจนคนไ้้น้อม	นับนาม
เจียมนุ่งเจียมห่มงาม	แง่หน้า
ขอขมาว่าเขาตาม	ตัวยาก จนนา
เขาจักก่ตัวขวัญข้า	ขวัญต้องติดิน ฯ

๕๑ หุหนวกอยากฟัง

๐ ต้องไล่คทหนวกนิกหน้า	อดสู้
ยังอยากฟังขันธ์	คว้อง
ดำเนินงไปเห็ดคหุ	หุไป ยินแฮ
ควพกัหนึ่งอย่าพร้อง	พริ้วไ้อ้ายคน ฯ

๕๒ ยมผ้าผูก

๐ คัดคึดคึดมเพชหน้า	บัดศรี
มี พมผ้าผูก	ช่อไซ
แฉ่นแฉ่นลุดอัมปรีย	ใครเปรียบ เขาฤา
แห้วคนดานได้	แคคคุดงน ฯ

๕๓ กิ่งกาไต่ทอง

๑ กิ่ง ก่าเด็ดหน้าเถ่อ	ทำหัว
ก่า ตกดูจถวยตัว	แต่ไท้
ไต่ ทองผูกค้อมัว	เมาบั้ง ชิ่งเฮย
ทอง เทียบบยค์ยกให้	เผ่าผู้หู้คู้คุณ ฯ

๕๔ จอดเรือไต่ต้นไม้

๑ ออย่าจอดเรือที่ไต่	พฤกษา
จัก โคนทับนาวา	ด่มอู้
เปรียบปลุกชิ่งเคหา	เทียมท่าน ใหญ่เฮย
บุตรบ่าวท่านมากผู้	เฟ่งแกดั่งนิบหาย ฯ

๕๕ กลึงครกขนเขา

๑ คนต่ายค้ค้กิดทง	กุดวงค้
หมายมุงเฮาอนงค้	นาฏธา
เหมื่อนกตั้งครกขนตรง	เขาสุค ดุ่งนา
เห็นว่าบวยการกา	กึ่งน้ำเบาหุน ฯ

๕๖ บรรทุกเกวียนหนัก

๑ บรรทุกเกวียนหนักแล้ว	มักหัก
ใจอย่าทำเกินศักดิ์	จักแปด
ถวญวาทถาดชนจัก	เขายั่ว ไต้เนา
ทำแต่พอควรแม่	เหมาะได้ดีเหลือ ๆ

๕๗ ประทุกสำเภาเพียบ

๑ ประทุกสำเภาเพียบถัน	มักจม
ควรคิดแต่งตัวถ่ม	ศักดิ์ผู้
ผิดพลาดอันชนชม	บ่ยั่ว เขานา
แม้ว่าทำเกินภู	ยากครั้งคราวโครม ๆ

๕๘ จรเข้คับคดอง

๑ จรเข้ยาวใหญ่กำ	ขอบคดอง
คับจิตคิดคำพอง	ไม่น้อย
ถูกศิษย์อาจคิดอง	หดบหด ครุแแต่
บุตรทอสู บคาค้อย	อย่าได้ดีมาคม ๆ

๕๕ จอดเรือขวางคลอง

๑ จอดเรืออย่าผูกให้	ขวางคดของ
เขากักโดนเป็นปอง	กต่างร้าย
ตั้งโรแรงปรองคอง	ค่อน กันนา
เห็นไม่ยินยอมย้าย	ยักเยองอย่าขวาง ฯ

๑๐๐ ทลุดกลางปล้อง

๑ กำถ้งทำนต้นทนะถ้อย	คำถาม
คำพูดตั้งโตตาม	แต่พร้อง
เดือกความอื่นแทรกความ	กตางเรื่อง
เหมือนทลุดตางปล้อง	ไม่ไม้ไม้ควร ฯ

๑๐๑ นุดทางช้าง

๑ ขยายค้ดทางช้างเมื่อ	แต่นจ้
วังบ่รอแรงท้ว	โทษแท้
เหมือนเมื่อยัดด้ามี่	มีวชน ชู้เสย
ขยายค้ดเขาอับแอ้	อ้อนแต่จกดับเอง ฯ

๑๐๒ บังความชอบบ่าว

๑ บังความชอบบ่าวไว้	หนอนนาย
ความชอบบ่าวมีหลาย	บิดไว้
ชอบบอคว่าตัวชวย	ชอนนี้ นั้นนา
บ่ยกเส่นอสนองให้	บ่าวบ้างบ่ควร ฯ

๑๐๓ ช้ชองให้คนจร

๑ คนจรดีชู้ให้	ส่งสัย
ทราบเข้ามาแต่ไกล	แปลกหน้า
อย่าช้ชองคตาไกล	โดยคต่อง
โคกระบือข้างม้า	มักม้วยมันชะโมย ฯ

๑๐๔ เลียงหมาไต้ถุน

๑ เลียงคนไต้ไร่	ถนองคุณ
มีแต่ปองผลาญทุน	ทวีพยเปเลอง
เลียงถุนไต้ถุน	ดักว่า
เหตุว่าเห่าโจรเขื่อง	ชยาคยงยงค์ ฯ

๑๐๕ คำกะดั่งbungเฉอ

๑ นายโตกตาทนึ่งหน้า	หลังเด่มอ
คำแต่ดั่งbungเฉอ	ช้อไ้
ไ้เข้าคากตาทนึ่ง	แย่งบ่าว เอานา
นายเซ่นนออย่าไ้	อยู่ด้วยฉิบหาย ๑

๑๐๖ คนลุ่มอย่าข้าม

๑ คน ควาเชวตเย	ยันพาย
ดัม ระเนนนอนหงาย	แผ่หัด้า
ออย่า มองมุงหมาหมาย	ตูกไม้ ชนเฮย
ข้าม หมิ่นประมาทหน้า	ทำชนคงมี ๑

๑๐๗ ไม่ลุ่มจิ่งข้าม

๑ ไม่ลุ่มนอนแนข้าม	ควรวการ
ถึงจะไ้ต่างคพาน	ฟังไ้
คนดัมดัมบริวาร	ยศศักดิ์ เด็อมเฮย
แม่หมิ่นข้ามเหมือนไม้	เซ่นนไปควรว ๑

๑๐๘ ญุขข้างชนกัน

๑ คนตั้งดานคดคอง	ดูขโน
ข้างคข้างคกัน	แย่งไ้ว
ข้างคข่มัน	คั้นหมต
เห็นคตอไ้วไ้ว	มันไ้วควรคัน ๆ

๑๐๙ คบคนจร

๑ คนจรอ่อนคบไ้ว	ความคู้ช
เขาจ้คกอบ โภยทุกข	ทุ่มไ้ว
อัยคจวคคคความค่นก	เนาร่วม เรือนนา
เร้งประหัยคระมคไ้ว	ค้งนเป็นคณ ๆ

๑๑๐ หนนหมอนหมัน

๑ คนเอนหมอนหมันไ้ว	ฮาดร
จักพคคจักแพตงพุน	ทุกขไ้ว
คคคการคคหมันมุด	มคคพคคค
คจวคคคคคคคคคค	มันเมมคคคค ๆ

๑๑๑ วัฏไม่กินหญ้าอย่างมเขา

๐ พฤษภนายภักษรัง	แรมรต หญ้าแฉ
ไฉนข่มเขากัดกต	กอดบ่อน
ผู้ฟังไม่รับพจน	โอดวท
ด่อนดั่งหวังโอบอ้อม	อกโอบเต่าศุนย์ ๑

๑๑๒ ังคปลวกเพิ่มเขา

๐ ด้อเดี่ยวคเอาทรวัยผู้	ทรวต
มาเผื่อเจ้อแจกคน	ครกกรน
บมิกวระชวชวชน	จนเพิ่ม รวยแฉ
ดินปลวกเพิ่มผาพัน	มักแพ้ยศิว ๑

๑๑๓ ไข้กระทบหิน

๐ เขาคนอ่อนคักผู้	ดงคราม
อีกอ่อนบ้ญญาควม	มักแพ
เหมื่อนเอาไข้ไปปาม	กระทบ หินชย
เป็ดอกไข้บางบ้แท	บ้นบไปเอง ๑

๑๑๔ เอาเบ็ดขันประชันไก่

๑ จนไก่เอาเบ็ดเข้า	ขันเงิน
เข้าขัดความหวังเพลน	จิตต์ไว้
เฉกชนฉลาดเจริญ	รับไม้ ทั้นแฮ
ได้แต่คนขัดให้	ถ่วงร้องฤๅดี ฯ

๑๑๕ จุดใต้ โคนตอ

๑ ชูใต้เคาะตุ้มเต้า	โคนตอ
เจียนเข้าแข็งชาคอ	หักขันธ์
คนพลาพุดสอพลอ	แพดงด้ดุด
เจอพุดจน โคนต้น	ไม่รู้ ลักคน ฯ

๑๑๖ โคนกล้วยอย่าไว้หน่อ

๑ การโคนกล้วยอย่าไว้	หน่อเนม
มักจุกเดือกแทรกแซม	สืบเหง้า
โคนพาดพวง โกงเกม	กุดโคตร มั้นแฮ
จิ้งจุกุ่นยี่เดือมเค้า	เงื่อนเดียนคัตู ฯ

๑๑๗ ปล้อยเสื่อเข้าป่า

๑ ปลดปล้อยเสื่อเข้าป่า	เดิมคง
เห็นป่าคนองพองพอง	เที่ยงแท้
อย่าหมายว่าไม่ทันง	คงคิด ร้ายแน่
ปล้อยศักรูหมู่แพ	เพ่งเพียงปล้อยเสื่อ ฯ

๑๑๘ ปล้อยปลาตงน้ำ

๑ ปลดปลาตงปล้อยน้ำ	ปลาดี
ใจมุ่งว่ายวนหนี	แหวกน้ำ
ปล้อยซำคักฉาดคัก	ผีปาก ไปแน่
อยู่ที่ใหญ่ยศดำ	เด็ดเด็ดล้มคุณ ฯ

๑๑๙ ขังหมาในกลอง

๑ คนจับอริณราชได้	ดูเบา
หลงได้ครุฑเตา	ดูได้
อริณทรพดิกเพลา	กลับไฟต์ ฝนฉายแน่
เปรียบสุนัขกักไว้	ที่ทองกลองหนัง ฯ

๑๒๐ เอहनังรองหมา

๑) ขย่ำเอาสุนัขขนนึ่ง	นอนหนังสือ
จกกลกักเกินหวง	อิมไว้
ตั้งตนโตภเซซัง	ตั้งด้วย ทรัพย์ญา
กวยเบมเว่นซ้อไซ้	ชู้ยเซอฉิมพวย ฯ

๑๒๑ ใช้ไม้ต่างขวาน

๑) ขย่ำเอาไม้ด่าไม้	เหมื่อนขวาน
กั้นจะหักคมราญ	มันบู
ใช้คนขลาดแทนหาญ	การกิจ เลี่ยนา
ใช้ขย่ำผิดพึงรู้	อื่อนกต้ำดลารเซตา ฯ

๑๒๒ หักด้ามพรวดด้วยหัวเข่า

๑) ขย่ำคัดด้ามพรวด	แข่งกัน
ด้วยเข่าขาประนัง	เห็นยวเน้น
ฤจกักอ่อนโดยหวง	วงวาด ไฉ่นา
ความที่แข่งขย่ำเคน	หักข้อฉนความ ฯ

๑๒๓ ตี้นำหน้าไซ

๑ กระทุ้งน้ำที่หน้า	ตอบไซ
ปลาดกระเจายลนไป	ตอบแห้ง
เจ้าของดักเด็ยใจ	จักขาด เจ็ยวพ้อ
ถากท่านหาอย่าแก้ง	กถ่าก่นางขวาง ๗

๑๒๔ เก็ยวแฝกมุงบ่า

๑ เก็ยว หนุ่ยคากกทั้ง	แซมพวง
แฝก กนากตากเดอหดง	แบกบ่า
มุง ร่มที่ในดง	กว้างใหญ่ นลเเฮ
บ่า เบ็ยบคนคิดค้ำ	ทริพ็ยน้อยแต่งถ่าเกา ๗

๑๒๕ ตำน้าพริกละลายแม่่น้ำ

๑ คำพริกขยิกขย	มีมือ
พริกบ่นคนคิดถ้อ	ครกได้
ละลายดงทะเลฎา	รสจัก เผ็ดนา
ตั้งคนใจกว้างให้	ทริพ็ยน้อยละลายคูนัย ๗

๑๒๖ ผากไข้ไก่ไว้แก่กา

๑ ผากฟองเบ็ดไก่ไว้	แก่กา
แต่บ่ผากย้งมา	ฉกย้าย
ทวามซัดว่าชนพา	ตจิตต์ โจรพ้อ
ขย่ำเหตั้นเด้อใจง่าย	ผากเข้าของสงวน ฯ

๑๒๗ ผากปลาไว้แก่แมว

๑ ผากมัดสยาไว้แก่	วิพาร์
ถางดเว้นมีจิดา	ซันไซ้
ตูกเมยเพือนมัวพา	ดหนัก เตงเฮย
ขย่ำมกง่ายผากให้	ปกบ้องทองเงิน ฯ

๑๒๘ หุงเข้าประชดหมา

๑ หุง ด่ารไล่หม้อตัน	เหต้อหลาย
เข้า ตตุกไล่กะทาย	หุ่มไว้
ประชด ดุนขี้ให้หาย	โถกตัก หายถา
หมา เปรียบเข้าขี้ไว้	ย้งให้ย้งกิน ฯ

๑๒๕ ปังปลาประชดแมว

๑	บัง มัจฉาใหญ่่น้อย	นับอนันต์
	ปลา ตุกเดี่ยวตั้งต้น	แตกให้
	ประชด แมวจะให้มัน	หายดโมก หายฤา
	แมว เช่นบัวชั่วไซ้	ยิ่งให้ยิ่งเหิม ฯ

๑๓๐ ยังไม่เห็นน้ำตัดกะบอก

๑	ยังไปเห็นน้ำรับ	ชิงกัน
	ตัดบอกร่วงปุ่นปุ่น	ด้วนน้ำ
	หากคาดาน้ำเคอะซัน	เจ็ยพ้อ
	หมายตั้งบ่เห็นกำ	กึ่งได้ โดยเดา ฯ

๑๓๑ ยังไม่เห็นกระรอกโก่งหน้าไม้

๑	ยังไม่เห็นรอกเค้น	ตัวมัน
	ออย่าเพ่อโก่งเกาทันท์	หน้าไม้
	ด้ายหย่อนเพื่อนจักหยัน	เขาระเด็น
	ยังไปแน่แท้ได้	ด้วนกัศคุยก่า ฯ

๑๓๒ พุงหอกเข้รก

๑ พุงหอกเข้รกแล้ว	หัดกั้น
ใจด่วนควรรกardt	บได้
ติดถกไม่ทราบมี	จิตต์มก ง่ายนา
เขาแต่ได้ร้การไว้	ชู้ยพ่นม็อคคน ๗

๑๓๓ ชนกลปลายไม้

๑ ช้ สุกุณานักได้	คุดุหมาย
นก ใหญ่่น้อยเดหหลาย	ด้ด้าง
ปลาย พฤษณิกนกกหลาย	บ่ห่อน เห็นนา
ไม้ เม่รียบคนชู้ยอ้าง	เปด่าร้วันตมเหลด ๗

๑๓๔ หลับตายังกะสุน

๑ ขวดดีเดาด้วดอ้าง	ขวดคุดน
หัดบ้เนตรยิงกะสุน	เซอะแท้
บางใดจะเหมาะห่มุน	ถุกมุง หมายเฮย
เห็นว่าบ่วยการแม่	พลาตแล้วเปด็องแรง ๗

๑๓๕ ขวานสับฟาก

๑	ไอ้อวดค่างพักรู้	กิจการ
	ครนจักเขากกรงาน	เงอะงัน
	ไม่เป็นเรื่องราวกษณาน	ดัมฟาก
	หากว่าใครเชือดัน	ช่วงใช้การเดี่ย ๖

๑๓๖ สุกหัวกินหัว

๑	บึงปลาหัวดุกแล้ว	กินหัว
	ใจง่ายโตภเมามัว	มักได้
	ทรัพย์สินส่วนครอบครัว	คราวส่ง คดงัแฮ
	หัวเรกรวมไว้ใช้	ฉลาดชั้นเชิงหวัง ๖

๑๓๗ สุกหางกินหาง

๑	บึงปลาหางดุกแล้ว	กินหาง
	คนจิตคัมก็มากต่าง	เดาะกลด้า
	ทรัพย์สินส่วนคดงัฉาง	เฉงแบ่ง กั้นญา
	ได้ส่วนแบ่งสองซ้า	ฉลาดชั้นเชิงไหว ๖

๑๓๘ อย่าง่างภูเขา

๑	ชยา ทนงอดดอ้าง	ผมื่อ
	้าง แง่งแท่งหินถ่อ	หัตถท้อ
	ภู ฝ่าไม้เอนอ้อ	มื่อเมื่อย เป้ดำเฮ้
	เขา คุจความแรงข้อ	อย่าค่านชดช้น ๗

๑๓๙ อย่าง่าแผ่นดิน

๑	แผ่นดินแยกแตกพัน	พังภินท์
	อย่าอุคริเอาดิน	ยัดเข้า
	จุกยาห่อนชดฉิน	โชนเช่น
	ความแผ่นดินชุ่นเค้า	ใหญ่ห้ามเห็ดไฉน ๗

๑๔๐ อย่าง่าเพิ่มพินนาค

๑	คัวดำช้ำทาดทั้ง	ถอยฤทธิ
	เด็ริมได้ร้ายนายชนิก	ฤทธิเวอง
	ฤจาจะรอดช้วิต	คุจพิษ งูนา
	เพิ่มพินนาคยากเของ	อย่าช้ำเคิมเด็ริม ๗

๑๔๑ ออย่าหาเดื่อคปู้

๑ ออย่าเกะกะแเกาะก้าม	ปู้เป็น
หาแหล่ง ไตฮิตเห็น	ห้อนได้
โตฮิตบ่แดงเดิน	แต่หยาด ยางแย
ปู้เปรี้ยวปู้ทรีพยไว้	เว้งวี่ปู้ราถนี้ ฯ

๑๔๒ ออย่าหาตีหนู

๑ ออย่าอตุริวักัน	กัถหา
คัถหนูเขยวยา	ยากได้
เช่นชนช้อพาด	เหลื่อชาติ ช้อแฮ
คัถไมม่แมนไค	แคะกัถคัถแฉวง ฯ

๑๔๓ เป่าบให้แรดพัง

๑ เป่าบเดื่องเดื่อนาให้	แรดพัง
มันไม่ว่พงดั่ง	เปล่าแท้
กถ้าวรรวมที่ทุกขัง	พาลโหด หึนนา
เหลื่อที่จจะกถ้าวแก	โหดให้ส่วางส่วาง ฯ

๑๔๔ สัขอให้ควายพัง

๑	ตั้งขอดีงเด่นะให้	ควายพัง
	ไหนจักทราบเด่นะตั้ง	คุดไม้
	ผ่นธรรมที่ลัจจัง	พาดทิม ไร่แฮ
	บารบุญสุดโปรดไร่ให้	ทราบรู้อธรรม ๗

๑๔๕ ตักน้ำรดหัวสาก

๑	ตักน้ำรดสากต้น	หลายถึง
	สากบขิมซาบขัง	ทักได้
	แจกครบไร่พัง	โอบาท
	ผ่นเท่าผ่นอนฤาได้	คุดข้อคำสอน ๗

๑๔๖ หูหนวกเอานาหยอด

๑	ขรมตาหูหนวกเท	ทิมตั้ง
	นาหยอดหูอิง	อิมได้
	แจกขนชาติทิมตั้ง	ตั้งเท่า ไรนา
	มันไม่จำตั้งไซ้	เฉียบเบอเหตุผ่นสอน ๗

๑๔๓ แขนขาดได้กำไ

๑ แขน ขาดคืบคู่ซ้าย	ชวากกร
ด้วน ดังคาบราญรอน	รวงไร่
ได้ วรวงโคกอน	แขนกุด แขนเฮ
เหลือ ศิริได้	คิงผู้แทนกุด ๗

๑๔๔ หัวล้านได้หัว

๑ ศีรษะล้านเดินโล่ง	แดงศรี
อยากแต่งผมได้หัว	จกดจ้อง
คต่าผมไม่พอมี่	หมายแปล่า ไปเฮ
ได้ สิ่งใดไม่ต้อง	กิจแต่ด้วย่าหวัง ๗

๑๔๕ นิ้วด้วนได้แหวน

๑ นิ้ว คนสัตว์พลับซ้าย	ช่องชวา
ด้วน เด็ดมีแต่ผ้า	หัดใช้
ได้ ศิริดังโตมา	สวมใส่ ได้ฤ
แหวน ดุจดังศิริได้	หอนได้ดังหวัง ๗

๑๕๐ ตามอดได้เว้น

๑ คนมีท่อนนครไธ	อันรการ
มางถิณยตญาณ	เว้นแก้
ไคฐิ่งใดศาล	บ่ห่อน เห็นเฮย
ธรรม์ตั้งที่มองแก้ว	อกัพยบอดเซธา ฯ

๑๕๑ ข้างตายทั้งตัวเอาใบบัวปิด

๑ ข้างใดตายกตั้งอยู่	ทั้งตัว
บุครเก็บใบบัว	ปิดไว้
ความร้ายกาจน่ากลัว	ฟุ้งเฟื่อง
เด็บทรพีย่เฟื่องไฟให้	ดังมฟุ้งฤาฟุ้ง ฯ

๑๕๒ ขกอนใหญ่ให้เด็กเห็น

๑ คุณกอนใหญ่อย่าให้	เด็กเห็น
มันไม่ปิดปากเป็น	เปิดแต่
การดับตั้งโตเหม็น	เหม็นกลิ่น คุณนา
ควรปกปิดมิดแม่	แพร่อออิงฮาย ฯ

๑๕๓ ขนต้นไม้สุดท้าย

๐ ปีน พฤษภไพรไต่กัน	คลออดบน
ไม้ หมดยอดจอบจน	จิตต ^๕ ตัน
ดุด คึดดุดชวยชวน	ดุดบาย ปีนเฮย
ยอด อย่างจนดุดตัน	คึดคึดคึดตันทุ้ง ๗

๑๕๔ ใต้ไม้ลำเดียว

๐ ใต้ ตะพานพาดไม้	ดำเดี่ยว
ไม้ ต้นหวั่นกายเดี่ยว	เมอเมอ
ดำ ภาทพิ้งเหลียว	แตห่อน เห็นเฮย
เดี่ยว ดิงคนบเฮอ	พิ้งผู้พาดนา ๗

๑๕๕ ฝูงเดินตรอก

๐ ผู้ กอบดินทรพิ้งทั้ง	ปรีชา
ดี ประหยัดวาจา	จิตต์พร้อม
เดิน คัดคัตมรรคา	หัดกหลบ พาดเฮย
ตรอก ซอกสู่เตียงอ้อม	ห่อนให้พาดเห็น ๗

๑๕๖ ขักรอกเดินถนน

๑ ขักรอกเดินถนน	ทรวพด
เกิดเรือนเมยตน	มิ่งคิง
หาญรุกรามชน	ชอบเช่น พาดนา
ใหญ่เทียบวรายก	กิดกักรานทาง ฯ

๑๕๗ จับขังหาง

๑ จับขังหาง	มันมือ
พลาดพดกจากคัวถือ	โทษให้
เดี่ยวทรวพยอับอายภา	คราบเท่า ศูนย์เส
คิงจับหางงูไว้	วัดเว้งวายปราน ฯ

๑๕๘ ตากงตามหลัง

๑ ตากงตามหลัง	ตามหลัง
งพิษคือพาดพดงค	คิดค้อย
ตามหลังดบดมหวัง	พัตตุ เว้นฤ
พาดบเวณชัพนอย	หนิงทงทรวพยดิน ฯ

๑๕๙ เปิดฝาเรือนอวดคนอื่น

๑ ภรรยาเคืองคิ่งแก่น	ด่ามี
หรือเรื่องความอับรึย	เด่าได้
ปากเบ็ดโทษคนดี	แผ่ทั่ว
เหมือนเปิดฝาเรือนให้	เพื่อนบ้านดูของ ฯ

๑๖๐ สาวใส่ให้กาถิ่น

๑ อุดริเก็บเรื่องราว	ฉานชน
เด็ดล่ออกอความปน	ปดได้
ตัวก็เปเต่าจากผล	จากประ โยชนินา
ดูจล่่าระล่ำได้	ส่งให้กาถิ่น ฯ

๑๖๑ บันรูปเจ้าชก

๑ คนคิดวิปลาศแท้	โทษมด
นายพระคุณบุญปน	ปกเกล้า
บันเป็นรูปจำรูญ	ฤาภาด ไว้เฮย
ชกต่อยคค่าเข้า	ชวชฉิบหาย ฯ

๑๖๒ บันรูปเจ้าไหว

๑ คนคิดชอบกอบเกอ ^๕	การสนอง
เจ้าพระคุณบุญครอง	ครอบเกล้า
มันเป็นรูปเรื่องรอง	ฤาชาด ไว่น่า
ไหว้สักการคำเข้า	ชอบเจ้าจำเรียม ฯ

๑๖๓ ตีวักกระทบคราด

๑ ตีวักกระทบคราด ^๕ เบอน	ตามปาม
บ่มีควรวรตาม	โกธรง่าน
โกธรงคนทีเรือนตาม	ดีถก แดงพอ
ตีปชดชาวนบ้าน	บ่นบ่าบัดศรี ฯ

๑๖๔ โกรธหมาดำรำหมาแดง

๑ โกรธสุนัขดำรำแดง	สุนัขแดง
คือว่านายหงแดง	โทษซ้ำ
ซ้ำคนทีรักแรง	ทำผิด ดงฤา
โกรธไม่เขียนเปลี่ยนถ้ำ	เขียนซ้ำผิดแทน ฯ

๑๖๕ นมยานพุดอก

๑ นมยานยาวเยี้ยดย้อย	ทับอก
พวงกระพ้อมเพียงพก	ฟาดท้อง
จับตั้งกระแตกทก	ห่อนหลุด ขาดนา
ถูกรักกลับขังต้อง	เช่นเต้าโคงเตง ฯ

๑๖๖ ขว้างงูไม่พันคอ

๑ จะซัดงูรพดั่งเป็ดอง	ปลดไป
จากอาตมตั้งไต่	เด็ดวัน
พันความไม่มีภัย	ผีไม่ พันเฮย
เหมือนขว้างงูมันม้วน	ไม่พันพันคอ ฯ

๑๖๗ นกไร่ไม้โหด

๑ ไม้ใหญ่ใบहनันดิน	บังแสง
นกบ่มาพักแหวง	พลอดได้
เฉกชนเลื่อมโรยแรง	บุญเก่า ด้นองนา
ชนบ่มาให้ใช้	เพราะเชื่อบุญคุณย์ ฯ

๑๖๘ ^๗ตองถอนเสาเรือน

๑ ไม้ใหญ่โอบहनได้	ตงกระจาย
ยังไม่ทันจักตาย	แต่จ้อง
คนเห็นก็ชวนชวาย	พันต่าง พันเฮย
ผู้ใหญ่คัดคตต้อง	ทุกข รือถอนเรือน ๗

๑๖๙ เรือใหญ่คับคลอง

๑ เรือใหญ่แค่มคับทั้ง	ฝั่งคลอง
คัดวาดหวังตั้งปอง	สุดถ้ำ
ผู้ยศใหญ่กรรมสันของ	ต้มบตี วิบตีเฮ
เทียบว่อพายแจวคำ	ขีดเตียงซี่ไฟโดน ๗

๑๗๐ จรเข้ขวางคลอง

๑ จรเข้ตัวใหญ่ขึ้น	ขวางคตอง
แดงฤทธิคนอง	หนักแล้ว
คงมอดเพราะมือของ	คนมุง ผตัญเฮ
ขวางที่ท่านถันถันแกแล้ว	บ่แคแล้วนิบหาย ๗

012733

-2.ก.พ. 2520

๑๗๑ เต่าโตกับหนอง

๑ คับอกโง่เต่าโขง	ยักกาย
โตคับหนองน้ำชาย	ยากแท้
คนมียศใหญ่ก็ตาย	กตัญญูม ทรัพย์นั้น
โตแต่ยศทรัพย์เบ็ด	สุดปล้ำอาตมา ฯ

๑๗๒ ถึงตกต้นไม้

๑ ถึงใจจับกิ่งไม้	ผู้หัก
คนเจ็บกายสับัก	บอบช้ำ
ฝนตกแดดหมดหนัก	หลงผิด ไปเสีย
ดีเท่าหัวเห็ดอู๋	พวดแต่ดวงโคจร ฯ

๑๗๓ ย่อมแมวขาย

๑ จับแมวมาดูบด้าง	ล่อคดี
ขายส่งแด่นอริย์	ชั่วช้า
เป็นคนคิดเอาดี	โดยร้อน ร้อนเสีย
ขายอื่นบ่คิดค่า	คิดย่อมแมวขาย ฯ

๑๗๔ พงษ์เข้าสู่วัด

๑ คิดคิดอนาคโธ	อายแทน
เป็นบุรุษแดนแทน	ก่อไร่
มาเป็นศักรุแทน	เข้าสู่วัด วิชา
จนแต่เก็ยจกรันไว้	ออบอ้วนเคิบโต ฯ

๑๗๕ ชักใบให้เรือเสีย

๑ ชูเราจะกอดเข้า	พัดวัน
มาล่อดกตางขวางกัน	กีดหน้า
ทานทานจะให้ปั่น	กดับชัก เขื่อนแฮ
ชนชาติตระหนัมา	ชักให้เรือเสีย ฯ

๑๗๖ ท่าเข้าด้วยครกกะเบือ

๑ ทำกินพอแต่ท้อง	ทนอาย
ไม่เผเผื่อมิตรดหาย	พี่น้อง
เขาคงแข่งดำต่าย	ตั้งบุรุษ ครันแฮ
ดำซึ่งเขาเป็ดอกก้อง	กับด้วยครกกะเบือ ฯ